

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

A kiadóhivatalban átvéve:
 Egész évre 16 kor.
 Negyedévre 4 "
 Helyben házhoz hordva:
 Egész évre 20 kor.
 Negyedévre 5 "
 Vidékre postán szállítva:
 Egész évre 24 kor.
 Negyedévre 6 "

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a hétfő és
 ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Nagyvárad, Apáczai-utca 3.

Aszkasztóság kéziratok visszaadására
 vagy megőrzésére nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a
 kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 8 fillér.

NAGYVÁRAD, július 6.

A biztosítás.

A fejlődés és ujtás korát éli ma Magyarország. Mindenféle ujtás és fejlődés teherviselést von egész természet-szerűen maga után. Ezt a teherviselést leginkább a kis existenciák érzik meg. Minden számottevő tényezőnek erkölcsi kötelessége odahatni, hogy a társadalom zömét képező kisemberek elkerülhetetlen s önként előtérbe nyomuló teherviselésén könnyítsen. Erre igen sok alkalom kínálkozik bár, de sajnos az olyanok, akik egyéni tulajdonságaiknál fogva előkelő állást töltenek be, vagy anyagi körülményeiknél fogva a kisemberek körén kívül esnek és élnek, legnagyobbbrészt kivonják magukat az ujtásokkal szorosán összefüggő szervezkedés irányítása alól, biztosságuk tudatában nézik a kicsinyek vergődését. Tisztelet a kivételeknek. Ilyenek azonban kevesen vannak, pedig megfordítva kellene lenni, hiszen noblesse oblige.

Nem célja ennek a cikknek az ujtásokkal összefüggő teherviselések felett akadémikus fejtegetésekbe bocsátkozni, csupán a mindennapi megélhetéssel szorosán összefüggő biztosítási kérdéssel kíván foglalkozni, néhány szóval a napról-napra emelkedő teherviselések megkönnyítése céljából.

Nemcsak egyeseknek áll érdekében megszerzett vagyonának minden eshetőséggel szemben való megőrzése, biztosítása, hanem magának a nagy társadalomnak is azért, mert egyesek vagyonának biztonsága az alapja a közgazdasági jólétnek, boldogulásnak, meglegedésnek és az államélet harmónikus munkájának.

Magyarország tekintélyes emberei közül igen sokan néhány évtized előtt biztosító részvénytársaságokat alakítottak azért, hogy a kisembereknek módot nyújtsanak és alkalmat adjanak bizonyos ellenszolgálmányok biztosítási díjak befizetése által vagyonuk megőrzésére. Kétségkívül elismerésre méltó cselekedet volt ez akkor, de ma már a változott viszonyokra való tekintetből, azok a feltételek, amikkel a köz és magánérdekeiket szolgálják, idejüket multák, tarthatatlanok és közgazdasági tekintetből károsak és az

államfentartó szerényebb viszonyok között élő nép anyagi rovására esnek. Át kell a biztosítási részvénytársaságokat szövetkezeti alapokon reformálni. Hogy mennyire kívánatos volna ez: mutatja a Gazdák Biztosító Szövetkezetének 8 éves fennállása és munkássága. Így átreformálva a biztosítás nagyon sok pénzt hagyna meg a biztosító felek zsebében. Más és sokkal előnyösebb intenciói vannak a szövetkezetnek, mint a részvénytársaságoknak. A szövetkezetek a tagjaik előnyeért dolgoznak, a részvénytársaságok pedig egyesek érdekeit szolgálják. Ez a multban legkivált a biztosítási téren jó és jogosult volt. jogosultnak ugyan még ma is jogosult, de nem jó, sőt a biztosító felekre egyenesen káros. Ezt mindenki tudja és érzi, segíteni a bajon még sem akar, pedig módjában volna mindenkinek, abban készséggel támogatna kötelességszerűen minden törekvő embert a Gazdák Biztosító Szövetkezetét. Amilyen ifjú ez az intézmény, olyan számottevő annak vagyonja és páratlan a szervezése és vezetésében megnyilatkozó erkölcsi erő, és tisztesség, a mi mindenféle tőkénél löbbit ér.

A laikus közönség azt hiszi, X vagy Y biztosító részvénytársaság, mert nagyobb a vagyonja több biztosítékot nyújt a biztosító felek részére, mint a minőt a kisebb tőke és vagyonnal rendelkező intézetek nyújthatnak. Ez tévedés. A biztosítási eljárás minden jól vezetett intézetnél azonos kell, hogy legyen és így helyes. Ez pedig abban áll, hogy mindenik iparkodik megválasztani rizikóját és azon van, hogy minél szélesebb körben ossza el a magára vállalt kockázatát a viszontbiztosítások révén. Ebből tehát önként következik az, hogy biztosság szempontjából minden reálsan vezetett biztosító intézet egyformán jó. De igazán az a biztosító intézet jó, amelyik legkivált a kisembereknek legtöbb kedvezményt nyújt. Legtöbb kedvezményt pedig a szövetkezeti alapon szervezett biztosítási intézetek nyújthatnak. Ezért kellene a meglévőket olyan alapokra fektetni, mint a minők a Gazdák Biztosító Szövetkezetét nyugszik.

A legtökéletesebb az lenne, ha az összes biztosítási üzletágakat állami kezelésbe vennék át. Ha el lehetett venni megfelelő kártalanítások ellenében a ma-

gántulajdonokat képező regálékát, miért ne lehetne a biztosításokat államosítani. Ha azután maradna egyik-másik intézetnek nagy vagyona alapíthatnának azok segélyével nagyiparu vállalatokat. Sok felől hangoztatják, hogy ez sohasem fog megtörténni azért sem mert hatalmas magánérdekbe ütközik. De hát a magánérdek előbbre való, mint az államérdek? Nem lehet messze az az idő amikor ezt a kérdést így fogják megoldani. Természetesen jobb volna előbb mint később. Legalább akkor hamarabb megszűnnének az anomáliák, amelyek a mai biztosító intézetek égise alatt, mem állítani az intézetek vezetőinek akaratán kívül, sőt tilalmuk ellenére, léptenyomon előfordulnak, a létért küzdő és mindenáron üzletet csináló alkalmazottak részéről. Nem lehet egyetlen ember a hazában, aki el ne ismerné és be látna azt, hogy a biztosítási üzlet szép tiszta, ha tisztán kezelik és feltétlenül szükséges üzletág és mégis mit látunk és tapasztalunk? Azt, hogy erre a térre nálunk nem épen az elitje megy az embereknek. Az igaz, hogy itt pontosságra, szorgalomra és tevékenységre van szükség, szóval dolgozni kell. A dolog pedig sok embernek nem kenyeré, ez pedig onnan van, mert sem az iskolák, sem pedig a társadalom más intézményei az ifjúságot a munkához hozzá nem szoktatják. Léhán, könnyen engedik élni a fejlődő embert a maga és a társadalom rovására, a léha élet természetes következménye az elzülles és sok esetben az öngyilkosság. A legtöbb öngyilkosságot a rossz nevelésnek lehet tulajdonítani és azon félszeg gondolkodásnak ami a társadalomban meg van, hogy inkább megy egy kishivatalnok gyermeke is 60 koronás díjoknak, mert ott »Tekintetes urnak« csufolják mint épen biztosítási hivatalnoknak, kereskedőnek, vagy iparosnak. No hát ez egészségtelen állapot, ezt orvosolni kell, az orvososa pedig nem lehet más, mint a társadalom.

Ma már nem derogálhat magán embereknek biztosítások szerzésére vállalkozni, hiszen erkölcsi testületek is kezdenek azzal foglalkozni. Ez utóbbinak két előnye van első az, hog az erkölcsi testületek révén szerzett tömeges biztosítások után jutalék fejében szép összeg verődik össze, amit nem egyesek kapnak

A hatóságilag díjmentesen engedélyezett **VEGELADÁS** még mindig tart: Elsőrangú mütermeiben ugy
Ifj. Kohn Sámuel Bémer-téri nagy áruházában angol kosztümök, mint francia
ruhák rendkívül olcsó
 hol az összes cikkekben raktáron levő órlási készlet minden elfogadható árban lesz kiárustva. árban elvállaltatnak.

és költenek el, hanem a bizonyos szolgáltatásra rendelik. Ilyen tevékenységre vállalkozott legutóbb a gör. keleti szerb nemzeti egyház, és az Orsz. Kath. Magyar Iskolaegyesület, amely ebből a munkásságából befolyó jövedelméből szegény iskoláit és tanintézteit ekarja segélyezni. Ez nemes és értékes törekvés. Bizony ha azt akarjuk, hogy jó iskoláink legyenek az egész társadalomnak össze kell fogni, mert e téren mutatkozó hiányokat mint gróf Apponyi maga is elismerte, az állam egyedül pótolni képtelen. Nem lehet elbeszélni, mennyit használ a szegény elfoglalt népnek az, ha valamely erkölcsileg kifogástalan és minden tekintetben megbízható testület veszi kezébe a biztosítási üzletek szerzését. Nemcsak olcsóbbá lesz az, hanem teljesen ki lesz zárva mindenféle visszaélés lehetősége, aminek pedig oly gyakran ki vannak téve a jóhiszemű egyszerű emberek.

Koronázza siker az Orsz. Kath. Magyar Iskolatörekvés és a fenti célok szolgálata érdekében vele szerződött segítő társának a Gazdák Biztosító Szövetkezetének jóindulatu munkásságát.

ORSZÁGGYÜLÉS.

A képviselőház ülése.

Budapest, július 6.

Elnök: Návay Lajos.

Az ülés fél 11 órakor kezdődik. A végrehajtásról szóló törvényjavaslatot harmadszori olvasása után Mérey Lajos kérte, hogy a szakaszok számozásánál a sorrendbe egy kis hiba csuszott be, kéri annak korrígálását.

Elnök: Mivel Mérey módosítása csak stílár módosítás jellegével bír; a maga részéről ahhoz hozzájárul.

Ehhez a kis korrekcióhoz a Ház is hozzájárul, mire az előbb szavazásra teszi fel a kérdést és ezzel a Ház a végrehajtásról szóló törvényjavaslatot harmadszori olvasásban is elfogadta.

Elnök: Következik a birtokrendezésről szóló törvényjavaslat tárgyalása.

Ferency Géza előadó rámutat arra a gazdasági és szociális szükségre, amely ezen törvényjavaslatot modválta. Egy egész országrész lakosságán fog e javaslat segíteni. A javaslat hosszabb ismertetése után kéri annak elfogadását. (Helyeslés.)

Brediceanu hozzájárul a javaslatához, mert reméli, hogy e javaslat a már türethetlenné váló viszonyokat fog vetni. A kisbirtokosok érdekeit kívánna fokozott mértékben megvédeni. A közlegelőik szaporítását sürgeti.

Artim Mihály: Kifogásolja, hogy az állam földeket nem a népnek, hanem üzereknek adják bérbe, akik magyarul sem tudnak.

Mezőssy Béla földművelési államtitkár: A nemzetiségi képviselők megnyugtatására kikell jelenteni, hogy a magyar állam segítő karja minden polgárt támogatni fog, nemzetiségi különbség nélkül. (Helyeslés.) Különb az egész akció a legszegényebb nemzetiségi érdekében folyik.

Hody Gyula: Ezt írja meg Björnson!

Mezőssy: Sovinizmussal tehát senki sem vadhathat minket. (Ugy van.) Előfordult, hogy állami területek haszonbérbe adtak, ki jelenti azonban, hogy a bérlet lejártá után a területeket a környékbeli lakosok közt fogják felosztani. (Helyeslés.) Hogy nem magyar ajkúak kapnak az államtól birtokokat, hát ez ilyen formában nem áll. De gondja van arra, hogy a telepítési birtokok a magyarosítást szolgálja. (Helyeslés.) Kéri a javaslat elfogadását.)

Brediceanu Coriolán félremagyarozott szavait rektifikálja. Köszönettel tudomásul veszi az államtitkár azon kijelentését, hogy a javas-

lat nemzetiségi különbség nélkül akar a szegény népen segíteni.

Elnök a vitát bezárja. Ezzel az ülés 12 véget ért.

Günther igazságügyminiszter: Röviden kíván szólni. Arra fog törekedni, hogy a telepítések magyarosító jellege megőriztessék. (Helyeslés.) Ha a parcellázások terén eddig voltak visszaélések, úgy azokat megfogja vizsgálni. E javaslat még ahhoz is nagyban hozzá fog járulni, hogy a visszaélések megszűnjenek. (Helyeslés.) Kéri a javaslat elfogadását.

A Ház a javaslatot általánosságban elfogadja.

A részletekhez Nagy György, Brediceanu Coriolán és Bernáth István szólnak hozzá.

Günther Antal: Bernáth módosítását elfogadja, a többi visszautasítja.

A Ház ezután a javaslatot részleteiben is elfogadta.

Elnök megállapítja a holnapi ülés idejét és napirendjét. A legközelebbi ülés holnap d. e. 11 órakor lesz, melyen a javaslatok harmadszori olvasásban fogja tárgyalni.

A Ház vakációja. A képviselőház ma 11 órakor ülést tart, melyen a birtok rendezésről szóló javaslat lesz napirenden. Pénteken tartja a Ház az utolsó ülését, amikor szept. 22-ig elnapolja magát.

Zavar a végrehajtási novella körül.

Az a bonyodalom amelyet Nagy György módosítása okozott, a mai ülés elején is foglalkoztatta a Házat. Ismeretes, hogy Nagy György módosítása, az összes köztisztviselők nyugdíját lefoglalhatatlannak kívánja kimondani. Hozzávetőleges számítás szerint az a szakasz csekély 30 millió korona több kiadást jelentene az állami kassza terhére.

Természetes tehát, hogy ezt a non tens szak-

„TISZÁNTÚL“ TÁRCZÁJA.

Adatok egy félszázados tanintézet multjából.

Írta: dr. Vučkics Gyula.

Mint az evangéliumi mustármag kicsiny ugyan, de nagy, terebélyes fa lesz belőle, melynek ágai közt fészket raknak az égi madarak s árnyékában üdítő pihenést találnak a vándorok: úgy annak a szép, nagy, áldásosan működő tan- és nevelőintézetnek, mely a nagyváradi Teleky-utcát disziti és Immaculata néven ismeres, kicsiny, egyszerű, szerény a kezdete.

Ferenc József és Erzsébet eljegyzésének örökös emlékére Nagy-Váradon, néhai Fogarassy Mihály, akkoron várad kanonok, később erdélyi püspök kezdeményezése, Erzsébet bölcsőde-egylet alakult, melynek célja »szegénysorsu, vagy árva kisdedeket a bölcsőde-egylet helyiségeiben ápolni, élelmezni s ez által lehetővé tenni azt, hogy azok szülei vagy gyámjai napi kereset után láthassanak s ezáltal a segélyre

szorult kisdedeket a társadalomnak megmenteni. Ennek az egyesületnek özv. Kreuzer Györgyné szül. Vurnier Katalin, egy katonatiszt jólelkű özvegye, adott ingyeo helyiséget, egy udvari három szobás épületet a saját házában az akkori Nagy-Német, most Teleky-utcán.

Egy év múlva már kisdedővodával is kibővítették a bölcsődét, de az egylet választmányának nagy gondot adott annak vezetése.

Hogy minden tekintetben megfelelő kezekbe jusson a kis intézet-féle s gondos ápolókat kapjanak az ott elhelyezett kisdedek, azt határozta a választmány, hogy a szatmári irgalmas nővérek vezetésére bizza a bölcsődét és kisdedővodát és hogy ezt elérhesse, Várad akkori nagyszivű és nemeslelkű püspökéhez Szaniszló Ferenchez fordult kérelemmel.

A apostoli buzgalmu főpap, ki eddig is bőkezű támogatója volt az egyesületnek, nagy örömmel fogadta e határozatot és sietett fogatatosítani azt. 1858-ban már megkötötték a szerződést a szatmári irgalmas nénék elüljáróságával, kik három irgalmas nénét küldtek Nagy-Váradra Walburga főnöknöt, Ludovika és Alfonza nővéreket. Szaniszló püspök a Bécs

mellett levő Gumpensdorfba küldötte őket, hogy az ott már fennállott bölcsődében sajátítsák el a kisdedek ápolásának és gondozásának nehéz, de áldásos mesterségét, vagy mondjuk művészetét.

Evvél az irgalmas nővérek vezetésére bizott bölcsődével és kisdedővodával messzemenő tervei voltak Szaniszló püspöknek, ki át meg át volt hatva a vallásos és hazafias nevelés fontosságának teljes tudatától s annak már igen nagy áldozatot hozott ugyancsak 1858-ban a nagyváradi Orsolya-apácák nevelőintézetének kibővítésével. Bölcsen látta, hogy Nagy-Várad eme részének, az ugynevezett Újvárosnak is szüksége van egy leánynevelőintézetre s azért megragadta az első alkalmat, hogy áldozatos lélekkel megalapítsa azt.

E célra 1859-ben megvásárolta a már említett Kreuzer Györgynének telkét és szép emeletes házat 20,000 frton, melyhez egy Szaniszlóval rokon lelkű főpap, b. e. Hoványi Ferenc, kanonok 8000 frttal járult. Szaniszló az épületet célszerűen átalakította, renováltatta, az inlézet fenntartására 32 000 frnyi alapítványt tett s egyuttal intézkedett, hogy a püspöki

Gerstenbrein Tamás

szobrász és kőfaragó mester Nagyvárad, Rákóczi-út 55. (Diósi fatelep).

Ajánlja nagy raktárát: Saját készítményű márvány, gránit, syenit, labrador s iremlékekben. Elvállal minden e szakmába vágó munkát, ugyszintén régi s irboltok s sirkövek renoválását a legolcsóbb árak mellett,

Első erdélyi géperőre berendezett kőfaragóműhely és sirkőgyár.

Kolozsvár, Dézsma-utca 21. sz. Központi iroda Kolozsvár. Telefon 682.

Fióktelepek: Déva. Nagyszeben. Bánpaták.

szát a törvényjavaslatnak, nem lehet változtatás nélkül szentesíttetni.

A mai ülés megnyitása előtt, már háromnegyed 10 órakor Wekerle miniszterelnök, Günther igazságügyminiszter, továbbá Bakonyi Samu az igazságügyi bizottság elnöke a miniszterelnöki tanácskozási terembe vonultak vissza és ott tárgyaltak fél 11-ig.

A tanácskozáson arról is szó volt, hogy a javaslat további tárgyalását ejtsék el egyelőre és halaszták észre. Ezzel a felfogással szemben Bakonyi előadó ragaszkodott ahhoz, hogy a javaslatból még ész előtt törvény legyen és bármely halasztást lehetetlennek vélt.

Később azután Nagy Györggyel is tárgyaltak, akit arra igyekeztek kapacitálni, hogy tegyen a harmadszori olvasás után egy nyilatkozatot, amelyben kijelenti, hogy ő szakaszról az »és« szócskát törölni kívánja.

Ez az »és« szócška tudniillik az összes bonyodalomnak az oka, mert a szövegben az van, hogy az előbbi szakaszban felsorolt köztisztviselők és övezgeinek nyugdíja mentesítessék a foglaltság alól. Ha már most az »és« szót törlik, akkor a szöveg úgy hangzik, hogy a köztisztviselők övezgeinek nyugdíját ne lehessen lefoglalni. A nyugdíjmentesítés ilyen formájában a kormány is hajlandó bele-menni. Nagy György azonban ragaszkodik az »és« szócskához és így tehát más megoldáshoz kellett folyamodni.

E szerint a javaslatot felküldik a főrendiházhoz, — az onminzust szakaszt kijavítva — visszaküldik a javaslatot a Háznak. A Ház a javaslatot ebben a kijavított formájában, az »és« szó kihagyásával vita nélkül el fogja fogadni és még azon a délelőttön ismét átteszik a főrendiházhoz, ahol most majd a javaslatot elfogják fogadni. Innen azután a javaslat szentesítés végett ő felsége elé kerül. Ez az egész manőver az e heti pénteki ülésen fog lejátszódni, amivel azonban a Nagy György által összebonyolított ügy is le kerül a napirendről.

Első katechetikai tanfolyam.

— Utolsó nap. —

A hittanárok és hitoktatók értekezlete utolsó napjához ért. Azt gondolhatná az ember, hogy a tanévet befejezett tanári és hitoktatói kar szünetében éppen kezdetét kevéssé fogja feláldozni újabb, fárasztó munkára. S mégis az ellenkezőt lehetett tapasztalni. Sőt inkább a hozzászólások sokasága szinte fárasztotta az értekezlet tagjait, mely az előadókat figyelemmel hallgatta végig.

Ily osztatlan figyelemben volt része dr. Máty Engelbert, kassai kir. főigazgatónak, ki nagy paedagógiai tudással arról tartott előadást, mi »A középiskolai vallásnevelés technikája s a katechetikai oktatás módja.« Minden didaktikai egység három szempontból tárgyalandó: szemléltetés, megértetés és alkalmazás szempontjából. Ezek következetes és helyes keresztülvitele fogja eredményezni a tanulóknál a figyelmet, a megértést és ezek megtartását.

Dr. Dudák János elnök kiemeli a nagy elismeréssel fogadott előadásból, hogy benne összpontosult az egész kurzus tulajdonképpeni célja: a tisztes, paedagógiaira való nevelés, melyet országunkban éppen úgy nélkülöz a hittanárok kara, mint bármely más, az egyetemen a filozófiát végighallgatott tanárok kara.

Ezután dr. Pokorny Emánuel mutatott be gyakorlati próbatanítást a középiskola VI. osztályában.

Délután nagyon illusztris előadója volt a tanfolyamnak dr. Fischer Colbrie Agost, kassai püspök személyében. »A gyakori gyónásról az ifjúságnál« mondott el oly gyakorlati dolgokat, melyekre csak egy apostoli lelkületű püspök tudja tanítani a szeretettel fölkarolt ifjúság érdekében a gyóntatókat.

Az értekezlet nevében dr. Dudák, elnök mondott köszönetet a püspöknek; mint előadónak, de még inkább mint előkelő vendégnek a hittanárok értekezletén. Egyszersmint az értekezlet hangos helyeslése között biztosította, hogy a gyakori érintkezés csak növelni tudja mindenkor a püspök tekintélyét s az iránta való ragaszkodást.

A magyarországi viszonyok ismertetése után Zaich Gilbert, római magyar gyóntatótól vett tájékoztatást az értekezlet. Az olasz ga-

ryncia törvények szerint minden szülő köteles volt iskolai hitoktatásra beírni gyermekét s csak akkor kapott fölmentvényt, ha biztosítékot nyújt arról, hogy magánúton fogja végeztetni a hitoktatást.

A sok visszaélés közt azonban szinte általánossá lett az a dolog, hogy minden kifogásra megadták a fölmentvényt az iskolai vallásnevelés alól. Ezen az állapoton újra törvényhozási uton akartak változtatni, mikor is a fakultatív iskolai vallásnevelést hozták be. A miniszter ez indítványára hozott törvény ellen azonban az olaszok körében (fől a hercegek köréig) oly nagy az agitáció, hogy ennek eredménye gyanánt várják Olaszországban a kötelező vallásnevelést az iskolákban, E nem kedvező törvényes rendelkezések mellett azonban a szentség látogatás gyakori s nagyon kielégítő.

Az utolsó előadója a kurzusnak dr. Strommer Viktorin, pannonhalmi tanár volt. Az ifjúsági pasztorációról szölt különös tekintettel az ifjúsági exhortációkra.

Az elnöki megnyitón, zárószón, hozzászólásokon s a kongregáció külön programján kívül 18 előadója volt a kurzusnak. Elnök előadóknak, dr. Pokorny Emánuel alelnöknek, Auber mann Miklós titkárnak, Nagy Ferenc kiállítás-rendezőnek köszönetet mondott önzetlen fáradságukért. Ki gondolta — ugymond — egy évvel ezelőtt, hogy a hittanárok és hitoktatók egyesülete olyan kurzust rendez, melynek ennyi és ily kitartó a résztvevője s olyan előadókat tud összegyűjteni, kik a fejlett külföldi kurzusoknak is díszére válnának. Az elhangzottak alkalomadtán okvetlenül új gondolatokat fognak adni a törekvő hittanároknak és hitoktatóknak.

Bucsuzás előtt még három üdvözlőt küldött az értekezlet, még pedig dr. Vassary Kólos hercegprímáshoz, dr. Majláth Gusztáv gróf diszelnökhöz és gr. Apponyi Albert miniszterhez.

A vizontlátás reményében mondtak egymásnak istenhozzát az ötnapos kurzus résztvevői.

M. I.

Megégett urileány.

Vasárnap este a már pihenni készülő községet Uri-utcán egyszerre borzalmas sikoltások zavarták fel. Egy szerencsétlen kis árva leány sikoltása i zavarták meg az utca nyugal-

uradalom évenként 12 öl tűzifát és 16 köből kétszeres buzát szolgáltatson az intézetnek.

Az így megalapított intézetbe 5 új irgalmas nővért hozott a püspök s 1860-ban megnyitott az elemi leányiskola I. osztálya, melybe rögtön 80 leánygyermek iratkozott be, kik közül 4 bentlakó volt s egy év múlva már megnyitott a rendszeres internátus 24 bentlakó növendékkel, 1860-ban az első tanítónők közül került Váradra Ladisla nővér, egy olmtüzi katonatiszt leánya, kinek nagy feladat jutott az intézet későbbi vezetésében és fejlesztésében. A leányiskolának első tanulója Novobácaky Gizella, ma özv. Grünwald Iósefné volt, az első bentlakó pedig néh. Kápolnai Vilma, később Rimanóczy Kálmán hitvese.

Rohamosan, ugyszólván évről-évre gyarapodott, bővült, fejlődött az intézet minden tekintetben. 1863-ban már az intézet vagyonából fordított 2000 frtot a főnöknő az épület bővítésére. De a mikor nagyobb arányú fejlesztésre volt szükség, akkor megint csak Szaniszló püspök áldozatos szive volt a kimeríthetetlen forrás.

1865-ben Szaniszló írja — a nagy püspök életirója, kinek művéből e cikkhez több adat merítettünk — »mintha csak érezte volna, hogy ő beláthatatlanul hosszú idő kívánalmait van hivatta kielégíteni: 7862 frt 27 kron megvásárolta az intézet szomszédságában fekvő telket, 23,000 forint költséggel újabb építkezéseket tett, kápolnát emelt, melynek teljes befejezéséhez végrendeletében 25,000 forintot hagyott.«

Mindent összeszámítva, mai értékben negyedmillió koronát áldozott Szaniszló püspök erre az intézetre, melyet a szerény kezéből

a fejlődésnek és virágzásnak nem is sejtett magaslatára emelt.

Ebben azonban nagy része volt annak is, hogy a b, e. püspök más tekintetben is sokat törődött ezzel az intézettel, mely az ő alkotása volt s mely a szívéhez nőtt egészen. Nagyon gyakran meglátogatta az intézetet, figyelemmel kísérte annak vezetését, szellemét, többnyire jelen volt az évről-évi vizsgálatokon, a kiválóbb iskolai ünnepélyeken, mindig volt egy-egy buzdító szava az irgalmas nővérekhez és mindig hozott magával jutalom-könyvet, képet, s más efféle a szorgalmas és jó magaviseletű tanulóknak ösztönzésére.

A porosz háború, melybe ez időtájt moráriánk keveredett, a tanításon kívül más szolgáltatást is kívánt az intézet irgalmas nővéreitől: a háborúból sebesülten visszatért hadfiak ápolását. Az apácák készségesen hozták meg a rendkívüli áldozatot.

1866. július 19-én, Depaul Szent Vince napján vették át Szent Vince önfeláldozó leányai a sebesült katonák ápolását, kik a mostani Ujsor végén, egy szegényes, ócska épületben voltak elhelyezve. A rögtönzött katonai kórház 24 betegre volt berendezve. Az irgalmas nővérek teljesítették ott a legnehezebb szolgálatot, gyakorolták az irgalmasság cselekedeteinek legszebb, legáldásosabb nemét, a sebesült hadfiak ápolását. Ők készítették a tépést, melyben segítettek neki Várad leányai, az ő tanítványai; Ők kötözték be a csatát edzett vitézeinek sebeit, Ők csepegtették a vigasztalás balzsamcseppjeit sebeikre.

Ebben is előtűnik járt a példában a szent életű püspök, ki gyakran, csaknem naponként felkereste a betegeket, sorba látogatta, vigasz-

talta a vallás ígéivel és anyagilag is támogatta őket.

A háborúval más pusztító vész is beköszöntött hozzánk, a kolera. A katonai kórház a háború befejeztével átalakult kolera kórházzá, melynek vigasztaló angyalai megint az igarmas nővérek voltak. Az 1866-iki kolera szerencsére hamar véget ért, de annál tovább dühöngött az 1873-iki, amikor irgalmas nővéreink öt hónapon át, juniustól szeptemberig ápolták önfeláldozólag a koleras beteget a várad-velencei köz-kórházban.

Szaniszló püspöknek főpásztori székéről történt lemondásával és alig egy év múlva, 1869 dec. 13-án bekövetkezett halálával az általa alapított újvárosi zárda többet veszített, mint az egházmegyének bármely más intézménye, de Szaniszló szelleme támasztott helyette jölteveket, kik munkájukkal és áldozatkészségükkel felvirágoztatták Szaniszló alkotását.

Ebben a munkában kiváló része volt Istenben boldogult Nogáli János váradi kanonok, később felszentelt püspök és püspöki helynöknek, ki bár egy hasonló, virágzó nagy intézet alkotásával örökölte meg nevét Nagy-Váradon, az újvárosi zárda is sokat köszön az ő buzgalmának és áldozatkészségének. Még mielőtt az ő intézetét megalapította volna, itt, az újvárosi zárda iskoláiban fáradozatlan tevékenységet fejtett ki, tankönyveket írt, tanított, dirigált, szervezett egyszóval vezető szelleme volt sokáig az intézetnek.

Az ő kezdeményezésére történt az is, hogy 1810 március 15-én a szatmári apácákat a gráciak váltották fel az intézetben, s az újvárosi háznak főnöknője Brandis Immaculatu lett, aki később a Vince-nének gráci főnöknője volt.

mát. A leány ruhája ugyanis tüzet fogott s ettől súlyos égési sebeket kapott.

Uri-utca 20. sz. alatt lakik ugyanis özvegy *Kajaba* Antalné három gyermekével. A gyermekek még kicsinyek. Az özvegy urinő a gyermekekhez egyik unokatestvérének, leánygyermekét, *Bereczky* Veronikát fogadta örökbe. A kisleánynak se apja, se anyja nem él. Pár év óta tartózkodik a *Kajaba*-családnál. Ezalatt az idő alatt állandóan mint kis gazdasszony szerepelt. segített az özvegy nőnek.

Tegnapelőtt este 9 órakor a kisleány vascsorát akart melegíteni a gyorsforralón. Denaturál szeszt öntött a forralóba s azt meggyújtotta. A szesz lángja a légvonalat következtében a kisleány ruhájába kapott s azt csakhamar lángra lobbantotta.

A leányka megrémülve futott az udvarra s háborzongató sikoltozással kiáltott segítségért. Az udvaron *Bodola* Imre iparos tartózkodott aki azonnal a leány mentésére sietett. *Bodola* az égő leányról letépte a ruhát, mialatt a felesége egy dézsa vizet öntött a leányra.

A tűz elaludt. A leánykát azonnal ápolás alá vették. Ekkor az ápolóknak feltűnt, hogy *Kajabáné* nincs sehol. Keresésére indultak és megtalálták az udvaron eszméletlen állapotban, mellette a kis gyermekek, akik halottnak hitték édesanyjukat és keservesen sirtak.

Az elájult nőt is ápolás alá vették. Uri-utcán az eset ideje alatt haladt el dr. *Ertiler* Mór orvos, aki látva a tömeget, leszállt a kocsirol s azonnal segítséget nyújtott. A kis leányt az első segélynyújtás után beszállították a mentők a *Biarmegyei* kórházba. Égési sebei súlyosak, de nem életveszélyesek.

Az eszméletlen urinőt csak hosszú élesztési kísérlet után lehetett magához téríteni. Állapota igen súlyos, mert könnyen megeshetik, hogy utókövetkezményei is lesznek.

1886-ban a már említett *Baschnyi Ladisla* nővér vette át a ház kormányzását s huszonkét éven át, 1908. február 21-én bekövetkezett haláláig, ő vezette a háznak minden ügyét erélyvel, bölcs tpszalattal, szeretettel és anyai sikerrel, amennyit ritka elöljárónak ad megérni a Gondviselés. Ő, aki első tanítónője volt az intézetnek, ott állott annak bölcsőjénél, szerencsés kézzel vezette azt a virágzásnak oly magas fokára, amilyen kevéssé hasouló intézet áll.

Az ő főnökségének az idejére esik már az új kápolna építése, Említettük már, hogy b. e. Szaniszló püspök kezdett kápolnát építeni az intézetben s annak befejezésére végrendeletben is tetemes összeget hagyott, Kis gyermek koromban, csaknem négy évtizeddel ezelőtt. ide járván óvodába. naponként láttam az udvaron a félbemaradt régi kápolnát, melyet Szaniszló építtetett. Nem lett befejezve soha; alkalmatlan helyen volt, amit csak későn vettek észre, mikor már a falak nagy része fel volt építve. Az emeleten, a mostani helyén volt egy ideiglenes kápolna, az intézet növendékeinek akkori létsámához elég nagy lett volna, de semmi disz nem volt benne, puritán egyszerűséggel meredeztek falai.

Steiner Fülöp, akkoron váradi kanonok, később székesfejérvári püspök és még inkább *Bundula* Mihály volt szeminariumi spiritualis, ma prépost-kanonok fáradozásainak, *Lipovnicki* István püspök, a káptalan, *Vinkler* József, *Racsek* János és *Huzly* Károly kanonokok bőkezű hozzájárulásának köszönhető a szép *Immaculata* kápolna, mely méltó disze az intézetnek.

(Vége köv.)

Előfizetési felhívás.

A félév kezdetén bizalommal fordulunk olvasóinkhoz, kérve az előfizetés megújítását és lapunk terjesztését szélesebb körökben.

A mi lapunk az ő olvasóiban nem csupán előfizetőit látja. Tábor vagyunk, egy tábor a lap az ő olvasóival, a tábor lobogóján pedig a keresztény Magyarország jelszava van felírva. Ezért küzdünk azzal a rendületlen meggyőződéssel, hogy Magyarország jövője attól függ, mennyire képes egész szervezetét, közszellemét és közéletét átítani a keresztény eszmékkel?

Kereszténység és magyarság: e két gondolat együttesen biztosítja a jövőt. A keresztény magyar közönséghez fordulunk tehát most is, kérve lapunk támogatását, terjesztését. Ami győzelmünk mindnyájunk diadala s ez a diadal Magyarország szebb jövőjének biztos záloga.

Lapunk előfizetési ára marad a régi:

Előfizetési árak:

A kiadókivitelben átvéve:

Egész évre — — — — 16 kor.
Negyedévre — — — — 4 »

Helyben házhoz hordva:

Egész évre — — — — 20 kor.
Negyedévre — — — — 5 »

Vidékre postán szállítva:

Egész évre — — — — 24 kor.
Negyedévre — — — — 6 »

A »TISZANTÚL«
szerkesztősége és kiadóhivatala.

UJDONSÁGOK.

Prohászka a nemi felvilágosításról.

Enél a kényesnek tartott, igen fontos kérdéstről nyilatkozott a napokban *Prohászka* Ottokár püspök egy székesfejérvári tanító gyűlésen. Egy-két szóval csak, de főmő logikával emelte uralomra e kérdésben az egyház szellemét. *Prohászka* nagyhatást keltő szavai szerint:

Olyan felvilágosítás kell, mely véd és nevel. A tudás mindig helyes, mely az erkölcsöt védi; de a tudás mindig helytelen, ha az erkölcsöt veszélyezteti. Arra kell törekedni hogy a tudás annyi legyen, mely az ösztönt fel nem csigázza, mert ha valaki a pestisfő a bcsilusok terjesztésével akarja felvilágosítani, ez az élet sirásója. Olyan felvilágosítás kell, mely az erkölcsi színt emeli. A szemérem az erős életnek egyik biztosítéka. Arról is meg kell győződve lenni, hogy más az erkölcs és más a tudás. Nem az által leszünk tehát erkölcsösek, ha tudunk. hanem ha önmagunkon tudunk uralkodni. Mindenek felett arra kel nevelni, hogy kiváltsa magának azt a koszorút, amelyet az öntudat ad. Az iskola legfeljebb indirekte világosíthat fel, mert a tömegben az érzelkek nagyon különbözők.

Ahol direkte kell nevelni, ott a keresztény anya és a lelkiatya pótolhatatlan felvilágosító az van igazán felkenve erre a hivatásra. Az iskola az tartsa magát ettől távol. A keresztény erkölcsi felfogás a felvilágosításnál a tiszteletet a gyermek iránt, a tiszteletet a szemérem iránt sohasem fogja feledni. Nemi felvilágosításból keveset, erkölcsi erőből töb-

bet s ha ezt tesszük, a jobb fejlődésnek utját egyengetjük.

Lám ez az isteni Mester pedagógiája, ez után kell menni azoknak, kiknek a gyermek lelkének tisztaság kedves; ezt jegyezzék meg maguknak mindazok, akik nemcsak száraz kórkort, hanem örökéletre szánt lelkeket hajlitgatnak. Nem lehet közönbős már e kérdés senki előtt. Állást kell itt foglalni határozottan és pedig abban az irányban, mint azt az apostoli lelkű főpásztor adott szavai megjelenik.

* **Nyári közgyűlés.** A csütörtöki városi közgyűlés igazi nyári közgyűlésnek ígérkezik. A tárgysorozatban alig lesz egy-két érdemleges ügy. A tanács betereszti a fürdővasut részére szükséges áramszolgáltatásra megkötött szerződést, a falragaszok elhelyezésére vonatkozó szabályrendelet-tervezetet, a *Gerliczey*-kert parcellázására vonatkozó kérelmet.

* **Miért lesz vízhiány.** Vasárnapi számunkban részletesen rámutattunk, hogy a város törvényhatóságának azon határozata, hogy a vízhiányon a dr. *Károly Irén* javaslatának gyors keresztülvitele által segítsenek, nem lesz idejében végrehajtva, mert a város főmérnöke huzni halasztani igyekszik a munkálatok gyors keresztülvitelét. Ráműtattunk, hogy a vízvezetési telepen hozzákezdtek a kut építéséhez, de a munkálatokat abban hagyták s megtiltották, hogy a munkálatokról bárkinek felvilágosítást adjanak. Hogy mennyire megfelel az igazságnak közleményünk minden betűje, s hogy milyen taktikát követ a főmérnök, a város közönségének érdeke ellen s a törvényhatósági bizottság akaratának s határozatának illusoriumsá tételére, eklatáns igazolása az a beadvány, a melyet *Belányi* Imre, a villamosmü igazgatója nyújtott be cikkünk megjelenése után alig pár órával. A villamosmü igazgatója, felelőssége tudatában, s a törvényhatóság határozata iránti köteles tiszteletből, eleget tett a közgyűlés utasításának. Bejelenti, hogy a közgyűlési határozat vétele után azonnal megrendelte a kondenzviz előállításához szükséges villamos szivattyút, s az már meg is érkezett; a villamos vezeték el van készítve, az összes szerelések mind rendelkezésre állanak. A csővezeték is megakarta rendelni, de ezt a város főmérnöke fenntartotta magának. Ez ma sincs meg s nem készítették el a kutat sem. Így tehát az egész művet nem lehet felállítani. Ilyen körülmények között a villamosmü igazgatója kijelenti, hogy a felelősséget elhárítja magáról, mert nem az ő mulasztásából ered, hogy a munkálatok idejében nem készülnek el. Kíváncsiak vagyunk, mit szólnak ehhez a polgármester s a vízmü azon lelkes hivei, akik fáradhatatlan buzgalommal igyekeztek évek hosszú során át ezen legfontosabb közmű fejlesztésén s a város vízelátásának érdekében. Ezek a dolgok nagyon alkalmasak arra, hogy a törvényhatóság legkiválóbb tagjai *Mihelyi* Adolf pé dáját kövessék s ott hagyják a törvényhatóságot, mint már hallottunk ilyen kifakadást. Vagy talán ez valakinek a célja?

* **Iskola részvénytársági alapon.** A D. U. írja: Debrecen társadalmának néhány művelt és előkelő tagja részvénytársaságot alapít, amely anyagi erőit arra fordítja, hogy Debrecenben, Niregyházán, Szatmáron és *Nagyváradon* iskolát alapítson. Ezeknek az iskoláknak egészen különleges céljuk van: a nyugateurópai nyelvek és irodalmak művelésével foglal-

kozna, kereskedelmi és irodalmi fordításokat végeznek, sőt a világirodalom köréből előadást is tartanak. A finanszírozó részvénytársaság 25.000 korona alaptőkével alakul és egyelőre megveszi Rose Miksa debreceni nyelvmester már meglévő és működő nyelviskoláját.

* **A Gerliczy-kert parcellázása.** Em-lítettük, hogy báró Gerliczy Ferenc nagybirto-kos a Rákóczy-uton levő Gerliczy-ház kertjét, a Múzeum felőli részén utcanyitással kapcsolat-ban házhelyekké parcellázatni óhajtja. Tizenegy házhely lenne az új utcában, amey a Rákóczy-utca-t a Schlauch-térrel kötné össze. Báró Gerliczy Ferenc az utca területét ingyen bocsátja a város tulajdonába. A városi tanács a kérelmet és a tervet fontosnak, a közérdek szempontjából helyesnek tartja s ajánlja a közgyűlésnek az utca-nyitás és parcellázás engedélyezését.

* **A kisajátítás engedélyezése.** A nagyvárad vizvezeték kibővítéséhez szükséges területek kisajátításának engedélyezését és erre vonatkozólag a sürgősség kimondását kérte a város törvényhatósága a minisztertől. Az ügyben már döntött a kereskedelemügyi miniszter s most értesíti a várost, hogy a vízmű kibővítése céljaira a jogerejűleg megállapított kisajátítási terv szerint a város határában kisajátítandó területeken az építési munkálatokat, azoknak közérdekből való sürgősségénél fogva, a kisajátítási törvény 45. §-ában előírt feltételek mellett, a kártalanítási eljárás előtt és a nevezett tulajdonosok beleegyezése nélkül is, megkezdhesse. — Eszerint, tekintet nélkül a kisajátítás végeredményére, Nagyvárad városa birtokba veheti a kérdéses területeket s a kibővítési munkálatokat haladéktalanul megkezdheti. Ez az eset is mutatja, hogy mily gyorsan el-lehet valamely sürgős ügyet intézni, ha a komoly törekvés meg van hozzá.

* **Közvetlen telefon Bihar és Hajdu megyék között.** A derecskei járás mivel sokkal közelebb fekszik Debrecenhez mint Nagyváradhoz, a debreceni telefonra is többször van szüksége mint a nagyváradira. Jelenleg csak Nagyváradon keresztül kaphat összeköttetést a derecskei járás, ami egész nagy időt vesz igénybe. Ezt a nagy veszteséget megspórolandó a járás több községe kérte, hogy Debrecennel közvetlen telefon összeköttetést kapjon. A postaigazgató kérelmére most választ s kijelentette, hogy kérelem igen méltányos azóban azt csak a jövő évben teljesíteni.

* **A magyarorszéki főszoigabiróság veszedelme.** A magyarorszéki főszoigabirói lak egy vizimalom közelében lévén onnan nagyon sok patkány vándorol át. A patkányok nagyon kényelmes lakást találtak a főszoigabiróságon és ott ma már oly nagy számmal vannak, hogy a főszoigabiró nem tud ellenük védekezni. A veszedelmes állatok nemcsak az aprójszágot és gabonát pusztítják, hanem most behatoltak a hivatalba és ott az aktákat pusztítják. A főszoigabiró most hatósági intézkedést kér a patkányok ellen, mert ő már nem bír velük.

* **Villamosvasuti iparvágányok.** A városi villamosvasut a várad-velencei vonalából iparvágányokat épített az Incze téglagyárhoz, az Aurora-ipartelephez, a Rendes téglagyárhoz, Rimanóczy Kálmán és a Bihari erdőipar telepeire. Ezen iparvágányok műtanrendőri bejárását a kereskedelmi miniszter július hó 8-án tette ki, a m. kir. vasuti és hajózási főfelügyelőség vezetése mellett.

* **A gázgyári sztrájk.** A szívós harc, amely immár hat napja folyik a budapesti légszeszgyárak és munkásaik között vasárnap sem fordult kedvezőre. Mindkét fél ragaszkodik álláspontjához. Az új hét a békére való minden

remény nélkül indul. A légszeszgyárakban a katonaság és a katonák által betanított új munkások pontosan végzik a munkát. Fennakadás alig van. A gázgyári munkások kizárása ügyben tegnap délelőtt változás nem állott be. A sztrájknyán a reggeli órákban igen kevés ember volt jelen, akik nem biznak abban, hogy a béke létrejön. Délelőtt a sztrájkolák száma a sztrájknyán megszorodott, délben 800—900 munkás volt jelen. A munkások között az a hír van elterjedve, hogy a józsefvárosi gyárban egy új rutén munkás munka közben meghalt és hogy a többi rutén munkások nem akarnak dolgozni. A józsefvárosi gyárból ezzel szemben azt jelentik, hogy teljesen rendben folyik a munka, 69 régi, 180 új munkás és a 38. gyalogezred egy különítménye dolgozik. A régi munkások nagyobb számban fognak jelentkezni és a jelentkezőket mindaddig, míg a létszám be-töltve nincsen, akadálytalanul felveszik. A többi gyárakban a helyzet változatlan.

* **Halálozás.** A Czillér-családot súlyos gyász érte. Czillér József budapesti építési vállalkozó; a Ferencz József rend lovagja, 38 éves korában Algyógyon elhunyt. Czillér Imre nagyvárad kerékesedő és nővérei az elhunytban testvérüket gyászolják, Temetése szombaton Budapesten ment végbe, — Tokody Sándorné, néhai Tokody Sándor ügyvéd özvegye zül. Bagossy Mária, élete 69-ik évében tegnap, hosszas szenvedés után elhunyt. Temetése jul. 8-án, holnap délután 4 órakor lesz a vízvezeték-utcai gyászháztól.

* **Agyonvert segédjegyző.** Az alkohol pusztításának statisztikája tegnap ismét növekedett. Ezuttal egy intelligensebb embert fosztott meg életétől a pusztító ital. Az esetről tudósítónk a következőket jelenti. Vasárnap délután Inánd községében a kocsmában többen gyűltek össze mulatni. A mulatozáson ott volt Högyes András községi kovács és Mujt Ezaias segédjegyző is. A mulatozás a délutánból bele-nyult az éjszakába is, amikor az alkohol már kezdte az emberek hangulatát fokozni. A ví-dám dalolást és a békés poharazást egyszerre vad lárma váltotta fel. Az asztalok mellől fel-ugráltak és teret engedtek két embernek, akik durvábnál-durvább szidalmakkal illették egy-mást. A segédjegyző és a községi kovács ve-szekedtek. A kovács veszekedés közben megis-támadta a segédjegyzőt, mire ez kést rántott elő s azzal a kovácsra vetette magát. A kovács meghátrált s a falhoz támasztott botját kapta fel. Ezután igen heves és borzalmas verekedés fejlődött ki a két ember között. A segéd-jegyző kést forgatva mindenáron megakartá közelíteni a kovácsot, aki botjával távol bírta tartani magát. Ez a tusa csak rövid ideig tartott így, amikor a kovács a segédjegyzőre támadt s botjával annak fejére ütött. Az első ütés után csak úgy zuhogott az ütés a segéd-jegyzőre, míg az életlenül nem terült el a földön. Az esetről a községibíró tegnap tett jelentést a cséffai csendőrségnek és főszoigabirónak. Cséffáról Ravazdy Barna szolgabíró ment ki a helyszínre a csendőrökkel. Nagy-váradról az ügyészségtől a vizsgálóbíró szállott ki. A tegnapi nap folyamán toganatosították a helyszínezemlést és a hullaboncolást. Megállapították kétségtelenül, hogy a segédjegyző az ütések következtében halt meg. A gyilkos kovácsot letartóztatták s a nagyváraei királyi ügyészséghez fogják beszállítani.

* **Az árvaház perselyei.** Tisztelettel kérem mindazon urakat, kikné Nagyvárad város árvaháza tulajdonát képező pénzügyűjtő perse-

lyek adakozás céljából elhelyeztettek, hogy azo-akat felbontás céljából mielőbb hozzám juttatni sziveskedjenek. Tisztelettel özv. Des Echerolles Kruspér Sándorné, a városi árvaház elnöknője (Kapucinus-u. 1. sz. a.)

* **Házasulandók figyelmébe.** Mai szá-munkban nyitunk meg ilyen címen egy oldalra terjedő hirdetési rovatot, melyet úgy az olvasó-közönségünk, mint a hirdetők figyelmébe aján-lunk. A legtöbb kézirat későn, vagy egyáltalán nem érkezett be s így sajnálatunkra ez az oldal úgy, ahogy terveztük, ma nem jelenhetett meg. De a mai hirdetésekben is megtudhatják a házasu-landók, hogy Klein Testvérek zöldfa-utcai üzlete valóságos tárháza az újdonságoknak, Strohmayer Pálnál megkapjuk a menyasszonyi kelengyét, Rosenzweig Róznál a fűzöt és vele szemben Bartos H. és Társánál? No de ezt nézze meg az olvasó, megérdemli a fáradságot. Hant Fri-gyes szállítja az összes szükséges üveg- és por-cellán-neműeket, sőt evő eszközöket is. Mig ezen üzleteket végigjárjuk, Sebő Imre elkészül az el-jegyzési értesítők, vagy az esküvői meghívókkal.

* **Kérelem.** Felkérjük az n. é. közönsé- get, hogy Nagyvárad és Váradvelence állomások-ról Püspök- és Félix fürdőbe történő utazásaik alkalmával, ha a kirándulás 24 óránál több időre nem tervezetik úgy Nagyváradon, mint, Váradvelencén menettérti jegyet váltani szives- kedjenek, mert ez által a visszatéréskor a me- netjegy váltás kellemetlensége elkerültetk. Ko-lozsvár 1908. június hó. Az üzletvezetőség.

* **A Pannónia-étterme.** A Pannónia pompás kényelemmel berendezett kedves. meg-hitt éttermének az új gazdája Czípóth Ferenc, mindent elkövet arra, hogy a közönségnek irányában tanúsított nagytoku bizalmát továbbra is kiérdemelje; Olcsó árak, pompás konyha, saját termésű finom borok. Zóna reggeli. Min-den este elsőrangú cigányzene hangversenyez.

* **Egy röplő sörösherdő kalandjai** és egész özön kacagató, humoros felvétel, a világhírű Pathé-gyár pompás elővételei szóra-koztatják a mulatnivaló pusztán a Nemzeti-szálló pompás kerthelyiségében, amely kitűnő levegője mellett szolid kiszolgálásáról és jó konyhájáról híres. A mozgófénykép előadások egész este tartanak, minden második nap új műsor. Belépti-díj nincs.

* **Uj vendéglő.** A volt «Kecskeméty-féle» vendéglőt — mely a vidékek kedves találkozó helye Strobl János vendéglője vette meg. Nagy nyári helyiségek. Kitűnő borok és frissen csapolt kőbányai sör hideg és meleg ételek állandóan kaphatók.

* **Akar Ön jó bort inni?** akkor sies-sen Páris Béla vendéglőjében, ahol olcsó pénz-ért kitűnő konyhát, pompás borokat, szolid ki-szolgálást s jéghideg finom sört talál s kelle-mesen eltöltheti üres óráit a rekkenő hőségben a nap izzó sugarai ellen édes menedéket nyújtó hűs kerthelyiség árnyas fái alatt.

* **Európa mozija.** Kicsi fekvésű, hegyi ózondus levegőjű kerthelyiségében a szolid ki-szolgálásáról és pompás konyhájáról híres Európa-szállónak remek mozgófényképek, az Apolló-mozgófénykép színház mesésen sikerült elővételei szórakoztatják a mulatni vágyó közönséget. A széles vetítő-vásznon megelenednek az orosz forradalom véres mozzanatai, az anar-kisták, a forradalmárok bombáinak borzal-mas pusztításai markáns, élethű színekkel pe-regnek be előttünk, majd a kacagató bohóza-tok és a legaktuálisabb, legújabb párisi elővéte-ek szórakoztatják a publikumot. Belépti-díj nincs. Szolid kiszolgálás. Igen olcsó árak. A zenét Pócsi Laci teljes zenekara szolgáltatja.

* **A Pannónia-kávéházban** ma este és a következő napokon 36-ik Rácz Laci cigány-herceg teljes zenekarával hangversenyt tart.

x MOLNAR H. Bémer-téri cukrászdájában állandóan 2-szer naponta friss Mignon kávéhoz való sütemények és tea-sütemény kapható. Telefon 395.

x Panama kalapok, nyári férfingek és színes cipők REICHARD áruházában olcsón lesznek árulva.

Gyujtogató cseléd.

Syékelyhídon az utóbbi időben feltűnő módon megnövekedett a tüzesetek száma. A gyakori tűz feltűnt a csendőrségnek és szigorú nyomozást indított annak megállapítása végett, hogy nem gyujtogató eredménye-e az. A nyomozás csak igen hosszú idő után vezetett csak eredményre. Tegnap előtt ugyanis sikerült a gyujtogatót felfedezni, akit azonnal letartóztattak és bekísérték az ügyészségre.

Az esetről tudósítónk a következőket jelelti.

Székelyhídon a napokban pár órai külsővel Pozsgai Károly kereskedő házában kétszer egymásután tűz ütött ki. Másnap megint ismétlődött a tűz kétségtelen volt, hogy gyujtogató műve az egész.

A tüzek rendszeresen a mellék épületekben keletkeztek s állandóan Pozsgainak egyik cselédje Miklós Mari vette észre.

A cseléd ugyanis a tűzkeletkezése után nyomban az udvarra futott és ott sirva kezdett kiabálni.

— Segítség tűz van!

Egy párszor megdicsérték a figyelmes leányt. Később azonban amikor megint ismétlődött a tűz és a leány ismét elsőnek vette észre, gyanús lett a dolog. Megfigyelték a leányt azonban egyszersem tudták tetten érni.

A körülmények teljesen a leány ellen vannak s ennek alapján a csendőrség letartóztatta a leányt. A kihallgatás alkalmával a leány tagadta mintha ő követte volna el a gyujtogatót.

A leány 17 éves és évszámra van szerződötve Pozsgaihoz. Január 1 óta áll szolgálatban, azonban már a harmadik hónapban megunt a szolgálatot és ott akarta hagyni a gazdáját.

A szerződés értelmében azonban köteles az év végét megvárni és ezért nem bocsátotta el Pozsgai. Valószínű, hogy a leány a gyujtogatót e miatti bosszujából követte. Nincs kizárva azonban, hogy piromaniában szenvedő beteggel van dolga a hatóságoknak. Ezt a további eljárás lesz hivatva konstatálni.

A tegnapi nap folyamán, minekutána a járásbírósnál is tagadta tettét a leány, beszálították a nagyváradi királyi ügyészségre, ahol tovább folyik a vizsgálat a bizonyítékok beszerzése végett.

EGYESÜLETEK.

Az önkéntes tűzoltóegylet újjászervezése. A nagyváradi önkéntes tűzoltó egy-let vasárnap tartotta újjászervező közgyűlését, **Mezey Mihály** főparancsnok elnöke alatt. A közgyűlésen beszámoltak az egylet vagyonával s a tisztikar lemondott. Az új választás, a szabályoknak megfelelően, titkos szavazás útján történt. Főparancsnokká az összes beadott szavazatokkal újból **Mezey Mihályt** választották meg, aki meghatva jelentette ki, hogy amíg él, a polgárok vagyonbiztonsága érdekében a nap minden szakában teljes lelkesedéssel és buzgalommal működik. Ezután **Diósy Somát** tiszteletbeli főparancsnokká választották.

Az első alparancsnoki állásra a tagok megleg óvációjára szöben választották meg **Jelinek Gézát**. II. od alparancsnokká dr. **Cseresnyés Bélát**, pénztárnokká **Klemens Pétert**, jegyzővé **Markovits Samut**, ügyvédé **Paczauer Józsefet**, orvosokká dr. **Baróthy Akost** és dr. **Mayer Lászlót**, és szertárnokká **Molnár Lajost**. Parancsnoksági tagok lettek: **Hann Lajos** és dr. **Váli Péter** pártoló és **Ungleider Mór**, **Vadász József** **Mayercsik Ferencz** működő tagok.

ÁVIRATOK.

Wekerle a királynál.

Bécs, július 6. A reggeli lapok erősen hangoztatják a hirt, hogy **Wekerle** szerdán ő felsége előtt kihallgatáson jelentkezik. Ez a hír Budapesten nem nyert megerősítést.

A szerb szerződés.

Budapest, július 6. **Simsics** szerb nagykövet nyilatkozott a szerb helyzetről. A nagykövet kijelentette, hogy az új radikális párt nem fog akadályokat gördíteni a szerződés megkötése elé. A király megkezdte a külföldi udvarok látogatását s ez alkalommal meg fogja látogatni **Ferenc József** királyt is.

Thán Károly halála.

Budapest, július 6. **Thán Károly** a nagy magyar tudós ma délután meghalt. A tudós a Sváb-hegyen lakott legutóbb s itt már huzamosabb ideje betegeskedett. A halál oka érlemeszesedés volt. A kiváló tudós életének 74-ik évében halt meg.

Agyonlőtt nábob.

Budapest, július 6. **Labsinczken** ma este a vidék leggazdagabb paraszt nábobját agyonlőtték. A nábob egy paraszt lánynak udvarolt. A leánynak egy másik gazda is udvarolt, valószínű, hogy féltékenységből ez lőtte agyon a nábobot. A csendőrség nyomában van a tettesnek.

Perzsa forradalom.

London, július 5. A »Daily Telegr.«-nak sürgönyzik Pétervárról: Teheránból jelentik, hogy ott bizottság alakult, mely utakat és módokat keres arra, hogy a saht trónjától megfossza. A mozgalomban felfegyverzett asszonyok, többek közt egy kurd herceg is részt vesznek.

Teherán, július 6. A perzsa sah kijelentette, hogy eddig minden cselekedete a népért volt. A parlament feloszlását is a közjó érdekében tette. A jövőben is állandóan az ország érdekeit kívánja szem előtt tartani.

Forradalmi kormány Buenos Ayeresben.

London, július 6. **Buenos Ayeresben** kiűtött a forradalom. A forradalmi párt megalakította a forradalmi kormányt, mely megkezdte működését.

A kurd lázadás.

Urmia, július 5. Az orosz és angol konzul rendeletére a kormányzó 50 lovas és 100 szerbást küldött a **Barandus** kerület védelmére. A törökök megszállták a **Palmastól** délnyugatra 17 versztnyire fekvő **Siarikkala** erődöt. A kurdok támadásai az orosz és angol konzulok közbelépései folytán csökkennek.

NYILTÉR.

Fülöp István Európa szállodája.

Nagyváradi legkellemesebb látogatott, szórakozó helye. Most nyílt meg az **Európa remek herthelyisége**. Kiváló egészséges hegyi levegő. Villamos megállóhely. Telefon. Naponta pompás elgázyzene. A vendéglős saját te. mész, kiváló borával, finom **Dróher sörrel** szolgál a közönségnek. Elsőrendű konyha. A szoba árak igen mérsékelték. Az előkelően berendezett szállodát és a gyönyörű kerthelyiséget ajánljuk a közönség figyelmébe.

Dr. DÓRI FERENCZ

junius és augusztusban csak

:: d. e. 9-től 1-ig rendel. ::

Közös konyha

a nyári szezonra

étkezést nyújt tagsági díj nélkül.

Tisza Kálmán-tér 15.

KÖZGAZDASÁG.

Ertéktőzsde.

— Délután 4 órakor. —

Budapest, július 6.

Osztrák hitelrészvény	—	—	631.26
Magyar hitelrészvény	—	—	98.25
Leszámitoló bank	—	—	743.75
Rimamurányi	—	—	561.50
Osztrák m. államvasuti részv.	—	—	692.25
Közúti vasut	—	—	552.—
Városi villamos vasut	—	—	269.—

Hivatalos árfolyamok.

A budapesti áru- és értéktőzsde 1908. július 6.

Magyar arany járadék 4 száz.	—	—	111.50
Magyar koronajáradék 4 száz.	—	—	98.25
Magyar koronajáradék	—	—	82.75
Magyar földteherment. kötvény 4. sz.	—	—	93.50
Horvát-szlavon földteherment. kötvény	—	—	94.50
Magyar nyereséj sorsjegy kölcsön	—	—	186.—
Tisza-szab. és szegedi sorsjegy kölcsön	—	—	145.—
Osztrák járadék papírban	—	—	97.25
Osztrák járadék ezüstben	—	—	99.—
Osztrák járadék aranyban	—	—	116.50
Osztrák korona járadék	—	—	97.50
1860. osztr. államsorsjegyek	—	—	150.25
Osztrák magyar bankrészvény	—	—	1730.—
Magyar bitelbank-részvény	—	—	748.—
Osztrák hitelbank-részvény	—	—	631.50
Magyar hitelrészvény	—	—	689.50
London vista	—	—	240.—
Páris vista	—	—	95.50
20 márkás arany	—	—	23.51
20 frankos (Napoleonder)	—	—	19.09
Német birodalmi márka	—	—	117.62

A szerkesztésért felelős

Dr. VUCSKIOS GYULA.

Házasulandók figyelmébe!

Menyassonyi kelengyét Váznat és Fehérneműt csakis a

Strohmayer Pál
cégtől vegyünk!

Raktár: Nagyvárad, Szent László-tér 1. szám.
a kishíd mellett.

Telefon 166. ————— Telefon 166.

Klein Testvérek

angol vászon- és zefrek fraacia pouplin és delin, Sveici himzet batistok, Tüll és esipke szöveteiket feltűnő olcsó árban áruljuk el, bordűr Volin 27 kr. blus zefir 25 kr.

Zöldfa-utca elején Hátsz féle helyiség.

Székely Imre

elsőrangú úri- és női fehérnemű
tisztító intézete

Nagyvárad ————— Színház-utca 4.

Mant Frigyes

üveg- és porcellán kereskedése Nagyvárad,
Kossuth-utca, ————— Mezey-ház.

Telefon szám: 474.

Alapított 1890.

Rosensweig Róza
Párisi mellfűző műterme

Nagyvárad, — Telefon 632. — Rákóczi-ut 3.

Bartos A. és Tsa

NAGYVÁRAD, Rákóczi-ut 2. Bazár-épület.

Kizárólagos harisnya és ernyőkülönlegességek. —
Állandó nagy raktár férfi-, női- és gyermek-harissnyákban s keztyükben a legegyszerűbből a legfinomabbig, továbbá eső- és napernyők. — Folytonos újdonságok! — Javítások gyorsan eszközöltetnek. — Pontos kiszolgálás. — Szolid árak. —

SEBŐ IMRE könyv- és papirkereskedő
NAGYVÁRAD, RÁKÓCZI-UT.

Wallerstein Fülöp Fiai cég

:: Bémer-tér, Pannonia mellett ::

a bekövetkezett
:: holt idényre ::

a rőfös áruk árait
tetemesen leszál-
litotta.

BETON VÁLLALKOZÓ

szíves figyelmébe ajánlom a T. K. építész és építető uraknak, hogy vállalkozom egyszerű munkáktól legdiszesebb kivitelig, úgymint Terrázó, vasbeton, cément, burkolatok. Rendelésre készítek márványutánzat, szokli vagy kör és függő lépcsőket, úgy Rabic falhoz gipsztáblák készítését cémentből. Fürdőkád, vízmedencék és földalatti csatornák levezetését lelkiismeretesen és jutányosan készítek. Kész betoncsöveket eladásra tartok 10 és 15-ös 20-as 30-as belméretekben. A nagyérdemű közönséget értesítem, hogy levélbeni fel-szólításra úgy vidéken, mint helyben készséggel megjelenek. Becses pártfogásukat kérve,

kiváló tisztelettel. 259

BODÓ SÁNDOR cementező-mester
Nagyváradon, Vitéz-u. 18. sz.

„A világ közepéhez“ című kert-
helyiségembe a

Vénusz mozgófénykép

előadásait ma vasárnap folyó hó 28
től kezdve, minden este előadást tart.

:: Világhírű felvételek. ::

Szabad bemenet!!

Becses pártfogást kér

Bethlen utca.

Paizs Béla

Nyári vendéglő.

Van szerencsém a n. é. közönség
b. tudomására hozni, miszerint az
előnyösen ismert **Karger-féle ven-**
déglőt átvettem és megnyitottam.

Egyetlen vendéglő a hegy tővében.

Állandóan frissen csapolt kőbá-
nyai sörök, országos híru borok. —
Hideg és meleg ételek.

Figyelmes kiszolgálás. ————— Tekepálya.

A n. é. közönség szíves pártfogását
kérve, maradtam

kiváló tisztelettel

Roskoványi László,
bérő.

Legjobbak

a

Moskovits

czipők.

Kossuth-utca 5.

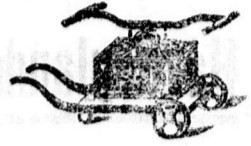
STERN JAKAB

első nagyváradí villanyerővel berendezett réz és harang-öntődeje, épület, díszbádogos és vízvezeték felszerelő.

Nagyvárad, Kert-utca 1. sz.
Városi és vidéki telefon 191.

Készít ércárut, gépfelszereléseket, fém és sárgaréz, nyersöntvények, bármilyen csen-

gök, harangok, szivattyúk, fecskendők, víz- és gőz-vezetékekhez szükségeltető sárgaréz és fémmunkákat, mindennemű épület és díszműbádogos munkákat, víz-vezeteki berendezéseket. Saját találmányú és a m. kir. József-műegyetem által engedélyezett ACETYLEN fejlesztő készülékeimmel felszerelék városok, kastélyok, szállodák, vendéglők és magánlakásokat. Költségvetést bármely szakra díjmentesen eszközölök.

LÉVAI MÁRTON

könyvkötészet,

vonalzó-intézet

és üzleti könyvgyár

NAGYVÁRAD, Rákóczi-ut (a j-t-ház.)

Kereskedők, gyárosok,
vállalatok és iparosok
szíves figyelmébe!

A villamos kocsijainkon levő **hirdetési helyek** bérbeadását mai naptól kezdve házilag fogjuk kezelni s így alkalmat adhatunk a t. érdekelteknek, hogy **hirdetéseiket igen mérsékelt évi, havi esetleg napi bérleti díj mellett, a legszembeötlőbb módon** a közönség elé állítsák.

A **hirdetések** kifüggesztésére 18 kocsis van berendezve, mely kocsik naponként felváltva más-más vonalon vannak forgalomban.

Kifüggesztésre mindazon kartonra, vas, vagy falemezre nyomott vagy festett hirdetések elfogadtnak, melyeknek szövege vagy illusztrálása a közérkölcst nem sérti.

Közelebbi részletes felvilágosítások az igazgatósági irodától nyerhetők.

A Nagyváradí Városi Vasut Igazgatósága.
Nagyvárad, Vár-tér 2. Telefon 24.

Van szerencsém értesíteni a nagyérdemű zenekedvelő közönséget, hogy a Szent János-utcai 1. sz. alatt levő raktárban nagy választékban vannak 252.

ZONGORÁK
és
PIANINOK

eladásra, hangversenyre, estélyekre ugy-szintén

havi bérletre igen olcsó árban számíva. — A nagyérdemű közönség pártfogását kérve, maradtam tisztelettel

Özv. Mustó Jánosné.

Nagyvárad város

VILLAMOS MŰVE

Iroda és raktár: NAGYVÁRAD, Vár-tér 1.

Hosszas kísérletek után forgalomba hoztuk a

Wolfram lámpát

melynek áramfogyasztása az izzólámpával szemben **75 százalék megtakarítást** mutat fel. 40 gyertyás Wolfram lámpa **darabja 5 kor.** 60 gyertyásé **5 kor. 50 fill.**

Sima izzólámpa dbja 72 fillér,
tehát 5 százalék kartell áron alul.

Mindennemű **izzólámpa különlegességek,** fényképező-lámpák, ugyancsak **5 százalékkal kartell áron alól kaphatók.**

Csillárok,

ívlámpák

állandóan nagy választékban kaphatók s a villamos telepen külön céla épített nagy

← **csillár-raktárunkat** →
megtakintásra ajánljuk.

Ugyanott állandóan raktáron tartunk

villamos motorokat

1. lévőtől 12 lévőig minden nagyságban.

Elvállaljuk

villamos világitási

és erőátviteli berendezések felszerelését, bővítését, átalakítását, javítását, ívlámpák kezelését, hozzávaló szénpálcák szállítását, berakását és minden e szakmába vágó munkálatokat a legolcsóbb árak mellett.

Költségvetések ingyen.

Telefon szám 514.

Főszerelő telefonja 55. sz.

Egész éjjel ügyeletes szolgálat.

FOGAK

3 koronától feljebb; csapfog 5 korona és 8 korona,

aranylag 16, 18, és 20 korona. Vállal minden e szak-

mába vágó munkát olcsó árban és jótállással

FOGMŰTEREM Nagyvárad, Rákóczi-ut 22.

NAGYVÁRADÍ KERESKEDELMI CSARNOK.

A Nagyváradí Felső Kereskedelmi Iskola,

melynek érettségi bizonyítványa **egyévi önkéntes katonai szolgálatra** jogosít s amelynek **eddig végzett 643 növendéke** elsőrendű kereskedői, gyári, bankári és pénzügyi cégeknél, postai, távírdai, vasuti, pénzügyi, törvényhatósági és egyéb közhivatalokban nyertek alkalmazást. **1908. szeptember hó 1-én nyitja meg 21-ik évfolyamát.**

Az intézetet az 1907—1908-iki tanévben 193 tanuló látogatta, köztük 76 vidéki, kiknek **jó családnál való elhelyezése ügyében dr. Kováts S. János** ur a legnagyobb készszéggel jár a szülők kezére.

Az 1908—1909-iki iskolai évre a szabályszerű beiratások f. é. június hó 30-án és július hó első nyolc napján történnek. A beiratásoknak szeptemberre való halasztása a szülőkre és tanulókra nézve azon veszéllyel jár, hogy tömeges jelentkezések folytán egyik-másik osztálynak netán szükségessé válandó párhuzamosítása, részint berendezett tanterem, részint elégséges tanterők hiányában szeptemberben már keresetül viheto nem levén, az akkor jelentkezők felvehetőek nem lesznek; míg a párhuzamosítás szeptemberre eszközölhető akkor, ha annak szüksége már július első napjaiban mutatkoznak. Szeptemberben csak kivételesen vétetnek fel tanulók, vagyis ha a szabályszerű letszám be nem lett.

Minden egyéb tudnivalóról »Tájékoztató«-nk ad bő felvilágosítást, amelyet levelezőlapon nyilvánított kívánatra az iskolaigazgató (lakik az iskola-épületben, Deák Ferenc-utca 3. azonnal megküld.

Nagy-Várad, 1908. évi június hóban.

Reismann Mór,
a fenntartó-testület elnöke.

331 1—10

Dr. Hoványi Géza,
iskolabizottsági elnök.